

Χριστιανισμός και εξουσία (πρωτοπρ. Γεώργιος Μεταλληνός)

Categories : [ΘΕΟΛΟΓΙΑ](#)

Date : 11 Φεβρουαρίου, 2016

Ἡ στάση τῶν Τριῶν Μάγων ἔναντι τοῦ ἀσεβεστάτου Βασιλέως Ἡρώδου («δεινὸν παιδοκτόνον ἐγκατέλιπον παιζόμενον») θέτει τὸ πρόβλημα τῆς στάσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ὡς Ἐκκλησίας ἀπέναντι στὴν κάθε μορφή Ἐξουσίας.

1. Οἱ σχέσεις ἐξουσίας κάθε μορφῆς εἶναι πάντα κεντρικὸ πρόβλημα τῆς κοινωνίας, στὸ ὁποῖο ἐμπλέκεται ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ πράγματα ὁ χῶρος τῆς Θρησκείας. Μολονότι ὁ Χριστιανισμὸς στὴν ἀύθεντικὴ του ἔκφραση δὲν εἶναι θρήσκευμα –ἀπλὴ δηλαδὴ Ἱστορικὴ πραγμάτωση τοῦ φαινομένου τῆς θρησκείας, ἀλλὰ «ὁδὸς» (Πράξ. 9, 20), τρόπος δηλαδὴ ὑπάρξεως, ποὺ ὁδηγεῖ στὴ «θέωση», ὅπως νοεῖται χριστιανικὰ ἡ σωτηρία, ἡ διαπλοκὴ του μὲ τὶς δομὲς τοῦ κόσμου εἰσήγαγε στὴν ὀργάνωσή του καὶ τὴν ἔννοια τῆς ἐξουσίας.

Στὴν Ἐκκλησία, ὡς Σῶμα Χριστοῦ, ἀναγνωρίζεται ὁ θεόσδοτος χαρακτήρας τῆς ἐξουσίας, «ἵνα μὴ ὁ κόσμος εἰς ἀκοσμίαν ἐμπέση» (Ἰσίδωρος Πηλουσιώτης, 5ος αἰ. Ε.Π. 78, 657), ἐλέγχεται ὅμως συχνὰ ἡ πτωτικὴ κατανόηση καὶ χρῆση της. Γι' αὐτὸ ὑπογραμμίζεται ἡ σχετικότητα καὶ ὁ πνευματικὸς της χαρακτήρας γιὰ τὴν Ἐκκλησία (πρβλ. Α' Κορ. 9, 12. Β' Κορ. 10, 8. Β' Θεσ. 3, 9 κ.ἄ.). Στὴν Κ.Δ. φανερώνεται ἐξ ἄλλου ἡ δαιμονικότητα τῆς ἐξουσίας τοῦ κόσμου (πρβλ. τὸ διάλογο τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸν Πιλάτο(Ἰωάν. 18, 28 ἐ.) καὶ προβάλλεται ὁ διακονικὸς καὶ ἀπελευθερωτικὸς χαρακτήρας τῆς «ἐξουσίας» τοῦ Χριστοῦ (Ματθ. 10, 1 καὶ παράλ., 28, 18 κ.ἄ.). Παράλληλα, γίνεται δεκτὸς ὁ πρωτογενὴς χαρακτήρας τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας (Ρωμ. 13), ὅμως διὰ τοῦ Χριστοῦ καθορίζεται καὶ ἡ στάση ἀπέναντί της μὲ τὸ γνωστὸ λόγιον «ἀπόδοτε τὰ Καίσαρος Καίσαρι καὶ τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ» (Ματθ. 22, 21), ποὺ δείχνει τὴν ἱεράρχηση τῶν δύο ἐξουσιῶν καὶ τὴ διαφοροποίησή τους, ἀφοῦ, ἂν τὸ νόμιμον ἀνήκει στὸν καίσαρα, ὁ ἄνθρωπος ὡς εἰκόνα τοῦ Θεοῦ ἀνήκει ὀλόκληρος στὸ Θεό, ὡς νόμισμα ὄχι αὐτοκρατορικόν, ἀλλὰ θεῖον. Ἡ ἀποστολικὴ πράξη –τέλος– ἐγκαινιάζει καὶ τὴ δυνατότητα ἀντιστάσεως (ἢ ἔστω ἀρνήσεως ὑποταγῆς) στὴ δαιμονοποιημένη ἐξουσία («πειθαρχεῖν δεῖ Θεῷ μᾶλλον ἢ ἀνθρώποις», Πράξ. 5, 29).

2. Ἡ πατερικὴ ποιμαντικὴ ἀντιμετωπίζει τὸ πρόβλημα τῆς ἱερατικῆς ἐξουσίας, ἀλλ' ὡς «ἰατρείου πνευματικοῦ» –θεραπευτηρίου δηλαδὴ τῆς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως– γιὰ τὴν ὑπέρβαση τῶν θρησκευτικῶν σχέσεων καὶ τὴ μεταμόρφωση τοῦ ἀνθρώπου σὲ «ναὸ Θεοῦ», κάτι ποὺ διακονεῖ ἡ Ποιμαντικὴ τῆς Ἐκκλησίας.

Μόνο πατερικά ή Ἐκκλησία διασώζει τὸ σκοπὸ τῆς, ποὺ εἶναι ἡ πρόσληψη σύνολης τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου γιὰ τὴ μεταμόρφωσή τῆς σὲ εὐχαριστία καὶ κοινωνία. Ἡ Ἐκκλησία ὡς «σαγήνη» (Ματθ. 13, 47) ἢ «ἀγρὸς» (13, 20) προσλαμβάνει ὅλο τὸ φάσμα τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς (θεσμούς, ὀργάνωση τῆς κοινωνίας, πολιτική, γιὰ νὰ τὰ «ἐκκλησιοποιήσει», νὰ τὰ νοηματοδοτήσει ἐν Χριστῷ, ἐκκεντρίζοντάς τα στὸ κυριακὸ σῶμα. Αὐτὸ ἐκφράζει πανηγυρικὰ ὁ μεγάλος ἐκκλησιαστικὸς ποιητῆς Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς (6ος αἰ.), μεταπλάθοντας τὸ «μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» τοῦ Ματθαίου (18,19) σέ: «μαθητεύσατε ἔθνη καὶ βασιλέας», ποὺ σημαίνει: «ἐκκλησιοποιήσατε» τὰ ἔθνη μὲ ὅλη τὴν πολιτειακὴ δομὴ τους.

Στὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα ἐνεργοποιεῖται μιά ἰδιότυπη ἐξουσία, διαμορφούμενη στὰ ὅρια τῆς εὐχαριστιακῆς σύναξης καὶ ἀσκούμενη μέσω τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης. Ἡ «ἱεραρχημένη πολλαπλότητα», τῆς ἐν Χριστῷ κοινωνίας ἀποτρέπει τὴν ἀπολυτοποίησή τῆς, ἀφοῦ ὅλων τῶν δομῶν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος ὑπέρκειται ἡ σύνοδος. (Γι' αὐτὸ ἀπορρίπτεται ὀρθόδοξα ὁ παπικὸς θεσμὸς). Ὅπως ἐπεσήμανε δὲ ἤδη ὁ μεγάλος ἱστορικὸς Henry Gregoire, ἡ Ὄρθόδοξη Ἐκκλησία διετήρησε τὸν δημοκρατικότερο τρόπο ὑπάρξεως, ἐπιτυγχάνοντας μέσω τοῦ ἐπισκοπικοῦ συστήματος τὴ μεγαλύτερη δυνατὴ ἀποκέντρωση καὶ μέσω τῆς συνοδικότητος τὴ δυνατότητα συλλογικῆς ἐκφράσεως. Ὅταν σῶζεται ἡ πατερικότητα, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐξουσία παραμένει πνευματικὴ καὶ αὐτὸ ἐκφράζει ἕνας λόγος τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου (Ε.Π. 61, 527), γιὰ νὰ ἐλέγξει ἀσφαλῶς ὑπερβάσεις καὶ καταχρήσεις, ὄχι ἀσυνήθεις στὴν πτωτικότητά μας: «Οὐκ ἔστιν (στὴν Ἐκκλησία) ἀρχόντων τύφος, οὐδὲ ἀρχομένων δουλοπρέπεια, ἀλλ' ἀρχὴ πνευματικὴ, τούτῳ μάλιστα πλεονεκτοῦσα, τῷ τὸ πλέον τῶν πόνων, οὐ τῷ τὰς τιμὰς πλείους ἐπιζητεῖν». Καὶ αὐτό, διότι «...πρόβατα καὶ ποιμένες πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην εἰσὶ διαίρεσιν, πρὸς δὲ τὸν Χριστὸν πάντες πρόβατα» (Ε.Π. 52, 784). Ὅλο τὸ σῶμα (κληρικοὶ καὶ λαϊκοί), δὲν εἴμεθα παρὰ πρόβατα τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Ποιμένος, τοῦ Χριστοῦ, καὶ «σύνδουλοι» ἐνώπιόν Του (Ματθ. 18, 33).

Ὁ ρόλος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας εἶναι ὄχι τιμωρητικὸς, ἀλλὰ θεραπευτικὸς (ἀπὸ τὴ νόσο τῆς ἁμαρτίας), προληπτικὸς, φιλόανθρωπος καὶ διακονητικὸς. Σὲ τελευταία ἀνάλυση καὶ αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία, στὴν αὐθεντικὴ ἐκκλησιαστικὴ παράδοση, ἔχει διακονικό- ὑπηρετικὸ χαραχτήρα (ὑπουργὸς =διάκονος). Ἡ ἐνεργὸς, ἐξ ἄλλου, παρουσία τῆς Ἐκκλησίας στὸν κοινωνικὸ χῶρο, κατὰ τὴν ὀρθόδοξη παράδοση, δὲν συν ἰστᾶ ὑπέρβαση ὀρίων, ἀφοῦ ἡ Ἐκκλησία δὲν νοεῖται ὡς «ἱερατεῖο», ἀλλὰ ὡς σῶμα καὶ πλήρωμα ζωῆς, ἐνῶ ἡ κοινωνία σύνολη εἶναι ὁ χῶρος τῆς μαρτυρίας τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς. Καὶ σ' αὐτὸ ἀνταποκρίνεται, ἤδη ἀπὸ τοὺς πρώτους αἰῶνες, ὁ λαὸς, ποὺ ἀποδέχεται θετικὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ διακονία. Εἶναι σαφῆς ἐδῶ ἡ διαπίστωση τοῦ Στ. Ράνσιμαν, ὅτι στὸ Βυζάντιο καὶ τὸ Μεταβυζάντιο, οὐδέποτε ὑπῆρξε χάσμα ἀνάμεσα στὸ λαὸ καὶ τὸν παπὰ του.

Δίκαια, βέβαια, ὁ μακαρίτης καθηγητῆς Σ. Ἀγουρίδης ἔχει ἐπισημάνει («Ὄρθόδοξη

Ἑλληνική Ἐκκλησία καὶ κοινωνία σήμερα») ὅτι πάντα ἐλλοχεύει ὁ κίνδυνος «ἀπὸ τάσεις πρὸς ἀπόκτηση ὑπερ-ἐξουσιῶν καὶ ἀπὸ ψευδοπνευματικὲς φαντασιώσεις». Γι' αὐτὸ μαζὶ μὲ τὴν ἀύθεντικότητα συμπορεύεται καὶ μία παθολογία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐξουσίας, πὺρ κατανατᾶ κακέκτυπη ἀντιγραφὴ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας. Ἐδῶ ἐντοπίζεται τὸ πρόβλημα τῆς ἐκκοσμικεύσεως καὶ θεσμοποιήσεως τῆς Ἐκκλησίας, πὺρ συμπορεύονται ἱστορικά. Σὲ κάποιες ἐκφράσεις καὶ πραγματώσεις τοῦ ὁ Χριστιανισμός, στὰ πρόσωπα τῶν φορέων τοῦ φυσικά, ἰδεολογικοποιεῖται καὶ θρησκευοποιεῖται. Μὲ τὴν ἐπικράτηση τῆς «μυστηριολογικῆς εὐσεβείας» ὁ ἐπίσκοπος γίνεται ἓνα εἶδος ἀρχιερέα τῆς κρατικῆς θρησκείας, ἡ συγκεντρούμενη δὲ στὰ χέρια τῶν ἐπισκόπων δύναμη γίνεται συχνὰ ἐξουσιαστικὴ καὶ ἀνταγωνιστικὴ πρὸς ἐκείνη τῆς Πολιτείας.

Βέβαια, πρέπει νὰ λεχθεῖ, ὅτι τὸ πρόβλημα ἐδῶ δὲν εἶναι ἡ πολιτικὴ θεσμοποίηση τῆς στρατευομένης Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἡ ἀπώλεια τοῦ σκοποῦ ὑπάρξεώς της. Τότε ἡ προτεραιότητα τῶν ἐπιλογῶν μετατοπίζεται ἀπὸ τὸ ὑπερβατικὸ στὶς ἐνδοκοσμικὲς σκοπιμότητες, γιὰ τὶς ὁποῖες χρησιμοποιεῖται ἡ κοσμικὴ ἐξουσία. Ἡ θεσμοποίηση τῆς ἐκκοσμικεύσεως συνέβη καθολικὰ στὴ Δύση καὶ μερικὰ στὴν Ἀνατολή, κυρίως ἀπὸ τὸν 19ο αἰῶνα. Στὴν «καθ' ἡμᾶς ἀνατολή» οἱ ἱστορικὲς συνθήκες δὲν ἐπέτρεψαν ποτὲ τὴν κρατικοποίηση τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλ' ἀντίθετα τὴν πολιτικοκρατία προτεσταντικοῦ τύπου διὰ τῶν Βαυαρῶν καὶ τοῦ πραξικοπηματικοῦ αὐτοκεφάλου τοῦ 1833. Ὅπου, μάλιστα, ἡ Ἐκκλησία ὡς ἱεραρχία, ἀποβαίνει ἐξουσιαστικὴ δύναμη, ὅπως στὸν Παπισμό, βρίσκεται συνεχῶς σὲ μιὰν ἀντιπαλότητα πρὸς τὴν πολιτικὴ ἐξουσία. Ὁρθὰ δὲ ἐπισημαίνει ὁ καθηγ. Χρ. Γιανναρᾶς (Ἀλήθεια καὶ ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, 1977, σ. 137), ὅτι ἡ ἐπιδίωξη ἐπιβολῆς τῶν «χριστιανικῶν ἀρχῶν» γιὰ τὴν ἠθικοποίηση τῆς κοινωνίας εἶναι ἡ πρώτη ἱστορικὰ ἔκφραση ὀλοκληρωτισμοῦ, πὺρ ὁδηγεῖ νομοτελειακὰ στὴ δογματοποίηση (προσοχή: αὐτὸ σημαίνει ἀπόδοση σωτηριολογικοῦ χαρακτήρα) τῆς «Plenitudo Potestatis» καὶ τῆς ἀλάθητης ἡγεσίας. Παρόμοιες τάσεις δὲν λείπουν, βέβαια, καὶ στὴν Ἀνατολή, ἀλλὰ ἔμειναν εὐτυχῶς «τάσεις», ἀπορριπτόμενες ὡς πλάνη καὶ ἀντιχριστιανικότητα. Ὁ μοναχισμός, μάλιστα, ἤδη ἀπὸ τὸν 4^ο αἰῶνα, παραμένει ἰδιαίτερα στὴν Ἀνατολή ἔμπρακτη δυναμικὴ διαμαρτυρία στὴν ἐκκοσμίκευση καὶ ἀγῶνας μόνιμος γιὰ τὴ συνέχεια τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τρόπου ὑπάρξεως, τῆς διακονικῆς δηλαδὴ μαρτυρίας τῆς Ἐκκλησίας στὸν κόσμο. Οἱ κανόνες, ἐπίσης, τῆς συνοδικῆς παραδόσεως ἀναδιαγράφουν συν εχῶς τὰ ὅρια καὶ τὴν ποιότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μαρτυρίας, ὥστε κάθε παρέκβαση νὰ κρίνεται αὐτόματα ὡς ἀντεκκλησιαστικὴ, δηλαδὴ ἀντιχριστιανικὴ.

3. Ὅξὺ ὅμως εἶναι καὶ τὸ πρόβλημα τῆς ἀντιμετωπίσεως ἐκκλησιαστικὰ τῆς δαιμονικῆς ἐπάρσεως τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, μὲ τὸν ἀπόλυτό της μάλιστα συχνὰ χαρακτήρα. Ὁ χριστιανὸς ἔχει συνείδηση, ὅτι δὲν εἶναι ἀπλὰ πολίτης τοῦ κόσμου, ἀλλὰ τῆς οὐράνιας βασιλείας. Τὸ «πολίτευμά» του εἶναι «ἐν οὐρανοῖς» (Φιλιπ. 3, 20). Ἡ διαχρονικὴ ἐπιβίωση αὐτῆς τῆς συνειδήσεως διακριβώνεται στὸν Ἅγιο Κοσμᾶ τὸν Αἰτωλὸ (18ος αἰ.) στὴν ἀναφορὰ του στὴν «διπλὴ πατρίδα» τῆ «γῆϊνη καὶ

ματαία» ἐδῶ στὴ γῆ καὶ τὴν αἰώνια «ἐν οὐρανοῖς». Ἦδη τὸν β' αἰ. ὁμολογεῖται (Πρὸς Διόγνητον 5, 10), ὅτι «οἱ χριστιανοὶ πείθονται τοῖς κειμένοις νόμοις καὶ (=ἀλλὰ) τοῖς ἰδίοις βίοις νικῶσι τοὺς νόμους». Ἡ νομιμοφροσύνη, συνεπῶς, τοῦ Χριστιανοῦ δὲν εἶναι καρπὸς τῆς ἐπιβολῆς τῆς πολιτειακῆς ἐξουσίας, ἀλλὰ τῆς ἐνοικουσίας σ' αὐτὸν χάριτος. Ὡς πολίτης τῆς οὐράνιας βασιλείας ὁ Χριστιανὸς εἶναι ἐλεύθερος ἀπὸ τὴν κοσμικὴ ἐξουσία, διότι ἡ ὑποταγὴ του σ' αὐτήν, «ἐν οἷς ἐντολῇ Θεοῦ μὴ ἐμποδίζεται» (Μ. Βασίλειος, Ε.Π. 31, 861), εἶναι σχετικὴ καὶ πρόσκαιρη, ὅπως ἀποδεικνύει διαιώνια τὸ μαρτύριο, ὡς ἀντίσταση στὴν πολιτικὴ τυραννία.

Ἀκόμη ὅμως σημαντικότερο εἶναι τὸ πρόβλημα τοῦ ἐναγκαλισμοῦ τῆς Ἐκκλησίας μὲ τὴν πολιτειακὴ ἐξουσία, ἔστω καὶ ἂν ἡ τελευταία ἐμφανίζεται ὡς ὀρθόδοξη, ὅπως συνέβη σὲ μᾶς ἀπὸ τὸν 19ο αἰώνα. Εἶναι γνωστὰ τὰ προβλήματα, ποὺ προκάλεσε ὁ ὅρος «ἐπικρατοῦσα θρησκεία» (μεταφορὰ ἀπὸ τὰ Ἑπτάνησα καὶ μετάφραση τῶν δυτικῶν Established Church, Chiesa Dominante). Ἡ βαυαρικὴ ἐπιβολὴ τῆς Πολιτειακῆς -ὄχι χωρὶς ἀντίσταση φυσικὰ- ὀδηγεῖ στὸν ἐφοδιασμὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἱεραρχίας (ἄς θυμηθοῦμε τὸν ἐντελῶς ἀντορθόδοξο θεσμὸ τῆς «ἀριστίνδην συνόδου», ποὺ ἐμφανίζεται σὲ κάθε ἀνώμαλη περίοδο τοῦ πολιτικοῦ μας βίου), μὲ ἐξουσίες, ἀπλῶς γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῆς Πολιτείας, ὅποτε στὴν οὐσία λειτουργεῖ ὡς δέσμιά της (πρβλ. τὰ Εὐαγγελικά, τὸ ἀνάθεμα κατὰ τοῦ Βενιζέλου, τὴν ἀποδοχὴ τοῦ νέου ἡμερολογίου κ.λπ.). Ἀκόμη καὶ στὴν περίπτωσι τοῦ «χωρισμοῦ» Ἐκκλησίας-Πολιτείας, ὅπως ἐπικράτησε κατὰ τὴ δυτικὴ διατύπωση νὰ λέγεται (τὸ ὀρθόδοξο=Βασιλείας-Ἱερωσύνης) ἡ πολιτειακὴ μὴ μπορεῖ νὰ ἀποβεῖ ἀκόμη σκληρότερη καὶ ἐξουθενωτικότερη, μὲ τὶς ἀνοικτὰς πλέον πιέσεις τῆς πρὸς τὴν ἀνίσχυρη πὰ Ὀρθοδοξία.

4. Μόνον στὴν περίπτωσι τῆς ὀρθῆς (δηλαδὴ κατὰ τοὺς ἱεροὺς καὶ τοὺς πολιτειακοὺς κανόνες) λειτουργοῦσης συναλληλίας ἢ συμφωνίας (κατὰ τὸ γράμμα καὶ τὸ πνεῦμα τοῦ κρατοῦντος Συντάγματός μας) ὁ ἐκκλησιαστικὸς χῶρος διακονεῖ τὸ λαὸ καὶ ὄχι τὸ κράτος, συνεργαζόμενος ὅμως μαζί του (ἄρθρο 2 τοῦ Καταστ. Χάρτη τῆς Ἐκκλησίας, 1975). Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία στὴν ἑλληνορθόδοξη πολιτισμικὴ παράδοσι διακονοῦν τὸν ἴδιο λαὸ, κάθε πλευρὰ μὲ τὸν δικὸν τῆς τρόπο. **Ἡ συναλληλία ὡς τὸ μόνον σύμφωνον μὲ τὴν παράδοσί μας σύστημα σχέσεων, ἢ τυχὸν ἀνατροπὴ τοῦ ὁποῦ θὰ ἐπιφέρει καταστροφικὰς ρήξεις, συνιστᾷ ἀλληλοπεριχώρησι τῶν δύο πλευρῶν «ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτῶν ὅροις τε καὶ λόγοις»** (γιὰ νὰ χρησιμοποιήσω μιὰ χριστολογικὴ ἔκφρασι-Μάξιμος Ὁμολογητής). Μὴ λησμονοῦμε, ἐξ ἄλλου, ὅτι ὑπερβάσεις στὴ χρῆσι τῆς ἐξουσίας στὴ δική μας παράδοσι γίνονται κατὰ κανόνα ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς Πολιτείας, ποὺ αὐτονομηματοδοτεῖται μεταφυσικά. Στὶς περιπτώσεις αὐτὰς συνήθως συντελεῖται καπήλευσι τῆς θρησκευτικῆς πίστεως γιὰ τὴν ἐπιβολὴν καισαροπαπισμοῦ ἐν ὀνόματι τοῦ Θεοῦ. Ὁ Ἐκκλησιαστικὸς χῶρος στὶς περιπτώσεις αὐτὰς ἐφαρμόζει μιὰ διπλὴ στάσι, ποὺ καθορίσθηκε προγραμματικὰ ἀπὸ τὸν Εὐσέβιο Καισαρείας (Αὐλοκόλακα τὸν ἀποκαλοῦν οἱ Γερμανοὶ) καὶ τὸν Μ. Ἀθανάσιον (δ' αἰ.) καὶ φθάνει ὡς σήμερα.

Ἡ ἄρση τῆς δυσλειτουργίας δὲν ἐπιτυγχάνεται μὲ εἰσαγόμενες λύσεις, ἀλλὰ μὲ τὴν ἐπανεκκλησιοποίηση (γιὰ τὴ δυτικίζουσα ἀπὸ τὸν 19ο αἰ. Πολιτεία μας: ἀναπαλαίωση) τῶν νοοτροπιῶν. Στὸ πρόβλημα αὐτὸ τί σημαίνει, ἀλήθεια-, «ἀναζήτηση βάσεων γιὰ μίαν ἀνανεωμένη εὐρωπαϊκὴ σύνθεση»; Ποιοὶ καθορίζουν τὴ σύνθεση αὐτή; Οἱ εὐρωπαϊκὲς λαότητες ἢ τὸ ὑπερενισχυμένο τελευταῖα ἀθέατο «διευθυντήριο»; Μία ἐπιβαλλόμενη ἐνιασιοποίηση θὰ ἰσοπεδώσει τὶς πολιτισμικὲς παραδόσεις τῶν μικρῶν λαῶν (ἐθνῶν), ὅπως ἔλεγε ὁ δάσκαλός μου στὴν Κολωνία Berthold Rubin (βυζαντινολόγος). Μὴ λησμονοῦμε δέ, ὅτι, ἂν «πολιτικὰ ἀνήκομεν εἰς τὴν Δύσιν», πνευματικὰ ἀνήκομεν στὴν Ὀρθόδοξη Ἀνατολὴ καὶ κάθε ἀλλαγὴ δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ ἐρήμην τῶν ἄλλων Ὀρθοδόξων ἀδελφῶν μας καὶ εἰς βάρος τῆς Πανορθόδοξου ἐνότητας. Τὴ βούλησή του, ἄλλωστε, στὸ πρόβλημα αὐτὸ ἔχει ἐκφράσει ἐπανειλημμένα ὁ λαός μας μὲ τὶς κατὰ καιροὺς σφυγμομετρήσεις.

Ἡ διατήρηση τοῦ συντάγματος, ὡς ἔχει, στὰ ἄρθρα 3 καὶ 13, διακρατεῖ μὲν τὴν ἐθνικὴ ταυτότητά μας, ἀλλὰ καὶ λύει τὸ πρόβλημα τῶν ἀληθινῶν (καὶ ὄχι κατασκευαζομένων) θρησκευτικῶν μειονοτήτων τῆς Χώρας μας. Ἡ παρουσία δὲ τῆς ἐλληνορθόδοξης παραδόσεως στὰ ὅρια τῆς Ἑνωμένης Εὐρώπης, ὡς μόνιμη ὑπόμνηση τοῦ εὐρωπαϊκοῦ παρελθόντος, θὰ βοηθεῖ τὴν ἀξιολόγηση καὶ ἀξιοποίηση τῶν σχέσεων Ἐκκλησίας-Πολιτείας καὶ στὸν εὐρωπαϊκὸ χῶρο, στὰ ὅρια τῆς πλουραλιστικῆς ἀντιδόσεως καὶ ὄχι μιᾶς (ἐπιδιωκόμενης ἀπὸ κάποιους) μονοδρομικῆς «μετακενώσεως». (Τὸ κείμενο ἀποτελεῖ εἰσήγηση σὲ δημόσια διεθνῆ συζήτηση).

("Ὀρθόδοξος Τύπος", τεύχος 2099, 8 Ιανουαρίου 2016)

(Πηγὴ ἡλ. κειμένου: impantokratoros.gr)